

Stara slovenska pasma

Kobariški konj – poskus zootehniške karakterizacije pasme

Zootehniška karakterizacija je sinonim za pasemski standard, ki je zootehniški normativ, ki opisuje nastanek in razvoj pasme, zunanost pasme, telesne mere, morfološke in biološke značilnosti ter podatke o najpomembnejših gospodarskih lastnostih.

Raziskava zgodovinskih virov (do leta 1945) o slovenskih lokalnih (avtohtonih in tradicionalnih) pasmah na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete je postregla z nekaterimi v glavnem neznanimi, a pomembnimi spoznanji. Ponovno so priklicane v spomin tudi stare slovenske pasme in ena med njimi je kobariški konj, ki ga opisujemo v tem sestavku. Primorski gospodar, list za pospeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju, ki ga je izdajalo »Goriško kmetijsko društvo«, je leta 1909 objavil v dveh nadaljevanjih članek »Kobariški konj«, ki ga je napisal Umberto Selan. To je skrajšani prevod sestavka, ki je bil objavljen v »Bolletino dell'Associazione Agraria Friulana«. Podrobno je opisana težka vprežna konjska pasma, ki so jo v in na obrobju soške doline redili že od nekdaj in je znana pod imenom kobariška ali tolminska pasma. To je pasma hladnokrvnih noriških konj. Objavljen je naslednji opis kobariškega konja:

Vobče je kobariški konj krepka, prikupljiva, razumna in prihitna žival, pa posebno uporabna za težke vpregu. Njegovo telo je močno, zastavno in široko, prepreženo z nagromadenim mišičjem; životne oblike so masivne, zaokrožene; vrat je kratek in močan, okrašen z valovito, včasih dvojno grivo; po hrbtu ima lahko vsedlano črto; ledje je kratko in obilno; križ je po sredini razklan in vpognjen; prsi so široke in globoke in trebuh obširen. Udi so žilavi in krepki; kostni sklepi so suhi in široki; skolk je mišičnat, golenica pa močna in kratka; kopita ne prevelika, ustrajna, zadek ob koncu golenice zaraščena s čopom dlake, kojo zovejo navodno bincelj.

Glava je brže težka, osobito doljni del glave ob čeljusti je močno razvit. Po barvi dlake so konji te pasme različni, najnavadnejši so kostanjevi (prami), rujavci (fuksi) in belci s pri-mešanimi rudečimi dlakami; redkejši so plavci (falbi); prav redki pa tigri in šeki, kateri so skoro popolnoma izginili, od kar so se začeli izbirati konji samo za kupčijo.

Konji kobariške pasme imajo naslednje poprečne mere:

	Visokost m	Prsni obseg m	Obseg golenice cm	Razmerje med kopitom in oprsem
Žrebec	1: 99	2: 10	26	1: 8
Kobila	1: 55	1: 98	23	1: 8-2

Izmed konj, od katerih se zahteva, da ročno opravljajo težke vožnje, je kobariški konj priznan kot dober, Skratka kobariški konj je pravi tip kmetijskega konja.

letih 1902 – 1904 ni poslala v Kobarid nobenega državnega žrebca, ker je bila takrat pokrajina okužena s konjsko smrkvostjo, da ni nobenega pravega središča, kjer bi se naročale živali te pasme zaradi velikega zanimanja koroških konjskih trgovcev, razdelitve občinskih pašnikov in prodaje domačih kobil.

Pod. 2. Kobile in žrebe kobariške pasme.

Ponatis iz Primorskega gospodarja 1909, str. 115

Primorski gospodar (1909) poroča, da so v Vidmu ustanovili žrebčarsko postajo in da so tamkajšni konjerejci nakupili lepe kobile, med njimi tudi kobariške pasme.

Tedanji pomen in priljubljenost kobariškega konja dokazuje tudi namera in vabilo furlanskega konjerejskega društva, da bi slovenski posestniki pristopili k njihovemu društvu. Živnoredski odsek goriškega kmetijskega društva, kakor poroča Slovenski gospodar (1909), te namere ni sprejel, ampak je sklenil, da se pri njihovem društvu osnuje poseben konjerejski odsek ter je s posebno prošnjo to pisno zaprosil c.kr. namestništvo v Trstu. Prošnja je bila ugodno rešena in Primorski gospodar (1910) poroča o ustanovitvi konjerejskega društva za Tolminsko. Leta 1911 pa je objavil Zapisnik ustanovnega občnega zbora Konjerejskega društva, ki je bil 7. maja 1911. Gabršček (1907) je v Soči v treh nadaljevanjih objavil članek z naslovom »Obdarovanje konj na Tolminskem«. V njem avtor med drugim poudari: »Naši konji so bili v prejšnjih letih in tudi še od leta 1870 – 1880, v sosednih kronovinah in tudi v sedanjih laških na jako dobrem glasu.«

Zanimiva je novica, ki jo je objavila Soča (1909) in seznanja, da je deželno kmetijsko društvo v Vidmu izdalo brošuro »Il cavallo caporetano (kobariški konj)«, v kateri hvali in priporoča konje iz kobariškega okraja. Brošura naj bi koristila, ker se je s tem dvignila cena kobariških konj po trgih v Vidmu in Čedadu. V brošuri so slike kobariških konj. V nadaljevanju novice je spodbuda, da bi tudi goriški deželni odbor v Gorici poskrbel za tako brošuro.

Naslednje leto je Soča (1910) objavila poročilo o občnem zboru Kmetijskega društva za Goriško, kjer so razpravljali tudi o konjereji:

»Za povzdigo konjereje se je ustanovilo posebno konjerejsko društvo, ki prične v kratkem delovati, ker se je izkazalo, da bi se s samostojnim odsekom ne moglo izhajati radi posebnih razmer, ki vladajo pri nas. Imamo, kot znano, v naših hribih prastaro rejo kobariškega konja, ki je mrzle krvi, v ostalem delu dežele pa se naslanja konjereja na vročerkovno pasmo.

Kobariški konj je nekda slovel daleč po svetu po svojih vrlinah kot težka uprčna žival. Reja istega pa je skoraj propadla, ker ni dobila od merodajnih strani potrebne podpore in vzpodbude.

V nadaljevanju avtor seznanja, da se je v zadnjih letih (1904 – 1906) zmanjšal obseg konjereje. Vzroke išče v tem, da vlada v

Vzlic temu pa je to plemo doma in v bližnji Italiji visoko čislano in želeti bi bilo, da bode delovanje društva zu povzdigo te živali imelo ugodne uspehe.

O p o z a r j a se vis. vlada, da obstoji, vže od pamtiveka v gorskem delu Goriške reja hladnokrnega kobariškega konja, pasmine noriškega, ki je za te kraje neprecenljive vrednosti kot težka uprežna žival;

p r i z n a v a se, da ie ta konjereja v zadnjcm času zelo nazadovala; z a g o t a v l j a se pa, da bi se z razmeroma malim trudom in žrtvami reja kobariškega konja kot tacega zopet oživila;

p r o t e s t i r a sc odločno proti upeljavi belgiskega konja v omenjene okraje, ker bi tu ne uspeval in bi ne bil uporaben;

p o z i v l i a se vis. vlada, da s potrebnimi denarnimi sredstvi pospeši zopetni razvoj reje kobariškega konja.«

Leta 1911 je Soča objavila članek ob petdesetletnici delovanja deželnega zbora in v njem je kritično presodila njen odnos do kobariškega konja:

»Kobariški konj je slovel. V sosedni Italiji vedo dobro ceniti kobariškega konja; pridno so kupovali in še kupujejo konje s Kobariškega ter jih vodijo v Italijo; italijanska vlada je hotela potom kmetijskega društva v Vidmu kupiti na Kobariškem celo svet za konjerejo — ali kaj je storil goriški deželni zbor za ohranitev in gojitev konjereje na Kobariškem, bogatega, vira dohodkov za živinorejo? Nič!«

Pirc (1920) v članku »Stari bohinjski konj« omenja tudi tolminskega konja:

V Tolminskem okraju so imeli pred več desetletji konja noriške pasme lažkejše oblike nego danes, ko imamo tam vsled plemenjenja s težkimi noriškimi žrebeci konje znatno težje oblike. Tolminski konji so bili in so še danes na jako dobrem glasu v Italiji, kamor se izberno prodajajo pod imenom kobariški konj (cavai di Caporetto). Konjerejci tamkajšnjih krajev so mi pravili, da sedanji težki konj ni tako primern, ni za odhodne strme gore in Italijanom ni več tako všeč kakor nekda.

Prva svetovna vojna je imela velik vpliv na konjerejo in tudi na kobariškega konja. Gospodarski list (1926) v kratkem sestavku »Furlanski konji« poroča, da je bila pred vojno po Furlaniji razširjena vrsta konj, ki ni bila zelo nagla, pač pa zelo dobra za delo. Med vojno so skoraj vsi ti konji izginili, kar je bilo tudi razumljivo. Po vojni so tudi konji številnih pasem, prignanih iz različnih pokrajin bivše Avstroogrške, pa tudi iz Rusije, Nemčije, Balkana in od drugod. V nadaljevanju poroča, da je več glasov, da se mora obnoviti znana kobariška pasma konj, ki je med vojno skoraj izginila. V Gospodarskem vestniku (1925) je objavljeno poročilo o poteku razstave živine v Kobaridu in na razstavo je bilo privedenih 34 žrebet kobariške pasme. O tej razstavi piše tudi Gospodarski list (1925), ki je objavil program in pravilnik razstave. V Gospodarskem listu (1926) je objavljen razpis in pravilnik za jesenske razstave mladih bikov belanske in žrebet kobariške pasme. O razstavi mladih bikov in žrebet v Kobaridu in Tolminu poroča Gospodarski list (1926) in na začetku poročila je zapisano: »Zadnja razstava bikov rdeče cikaste hribovske pasme je zopet pokazala, da je gornja soška dolina ustvarjena za središče, ki naj bi odgajalo plemensko živino in preskrbovalo vse območje rdeče cikaste gorske pasme s plemenskimi biki in furlansko nižino s kobariškimi žrebeti.« O tej razstavi je objavljen zapis tudi v Gospodarskem vestniku (1926). V Gospodarske vestniku

(1927) pa je objavljena slika žrebet, ki so bila odlikovana na razstavi 15. novembra 1926 v Tolminu.

Skupina krasnih žrebet, ki so bila odlikovana na isti razstavi v Tolminu.

Ponatis iz Gospodarskega vestnika 1927, str. 8

Leta 1928 je bil velik italijanski pregon slovenskega časopisja in ukinjeni so bili tudi slovenski strokovni časopisi. O nadaljnji usodi kobariškega konja do leta 1945, ki je zadnje leto raziskave zgodovinskih virov o slovenskih lokalnih (avtohtonih in tradicionalnih) pasmah domačih živali, ni bilo najdenih poročil.

Andrej Šalehar, prof.,
zaslužni profesor na Biotehniški fakulteti,
na Oddelku za zootehniko

VIRI:

- 50 let delovanja našega deželnega zbora - II. XLI(1911)41, str. 1, Soča.
- Dve fotografiji z razstav bikcev in žrebet v Kobaridu in Tolminu. 5(1927) 1, str. 8, Gospodarski vestnik.
- Deželno kmetijsko društvo v Vidmu. XXXIX(1909) 43, str. 3, Soča.
- F.G. Razstava bikcev in žrebet v Kobaridu in Tolminu. 4(1926)12, s. 234 – 235, Gospodarski vestnik.
- Furlanski konji. 5/1926 1, 4-5, Gospodarski list.
- Gabršček Oskar. Odbarovanje konj na Tolminskem. 9. 11. 1907, šte. 128, str. 3-4 in 12.11.1907, šte. 129, str. 3-4 in 14.11.1907, šte. 130. str. 4, Soča.
- Jesenske razstave mladih bikov in žrebet kobariške pasme. 5(1926)9, s. 178 – 179, Gospodarski list.
- Kmetijsko društvo za Goriško. XL(1910)72, str. 3, Soča.
- Kobariški konj v Italiji. 5/1909 23, 360 – 361, Primorski gospodar.
- Pirc Gustav. Star bohinjski konj. 37/1920 št. 4, str. 49, Kmetovalec.
- Potek razstave živine v Kobaridu. 3(1925) 12, str. 249 – 250, Gospodarski vestnik.
- Ravnik. Razstava goveje živine belanske in žrebet kobariške pasme. Kobarid, 16. novembra 1925. V: Živinoreja in živinozdravstvo. (6 člankov). 4(1925)11, 214 – 218, Gospodarski list.
- Razstava goveje živine in žrebet v Kobaridu. 4(1925) 12, 240 – 241, Gospodarski list.
- Razstava mladih bikov in žrebet kobariške pasme. 5(1926)12, s. 245-246, Gospodarski list.
- Selan Umberto. Kobariški konj. 5/1909 8, 113-117 in št. 9, str. 129 – 132, Primorski gospodar.
- Ustanovitev konjerejskega društva za Tolminsko. 6/1910 9, 138-140, Primorski gospodar.
- Za povzdigo konjereje v slov. delu Goriško - Gradišanske. 5/1909 10, 157-159, Primorski gospodar.
- Zapisnik ustanovnega občnega zbora konjerejskega društva od dne 7. maja 1911, ki se je vršil ob 21. uri popoldne v prostorih občinskega doma v Kobaridu. 7/1911 10, 157-160, 11, 173-175, 12, 191-192, Primorski gospodar.